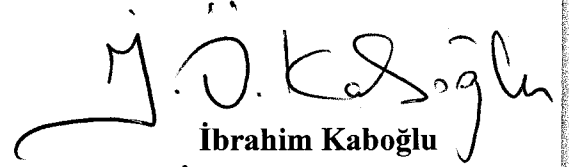




Prof. Dr. İbrahim Ö. KABOĞLU
İstanbul Milletvekili
Anayasa Komisyonu Üyesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 98 ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddelerine uygun olarak T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na iletilmesi ve Sayın Bakan tarafından yazılı olarak yanıtlanması için gereğinin yapılmasını arz ederim. 10.04.2023


İbrahim Kaboğlu
İstanbul Milletvekili

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşmiş olan Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin afete hazırlık ve afet yönetimi konularında ne ölçüde zayıf olduğunu çok büyük bir yıkım ve acıyla bir kez daha göstermiştir. Yakın tarihe baktığımızda, 2022 Batı Karadeniz sel felaketinden 2021 orman yangınlarına kadar tehdidi altında olduğumuz, hiçbir afet türüne karşı gerekli tedbirlerin doğru zamanlama ve yeterli kapsamda alınmadığı açık şekilde görülebilmektedir.

İklim değişikliğiyle beraber tabii afetlerin gitgide daha da artacağı bilim insanları tarafından ifade edilirken; başta deprem, sel ve yangın gelmek üzere çeşitli tabii afetler açısından riskli bir bölgede bulunan Türkiye'nin bu konudaki hazırlıksızlığı kabul edilebilir değildir. Yönetimsel zafiyet, bu alanda kaybettiğimiz on binlerce insanla, yitirdiğimiz flora ve faunayla, maruz kalınan devasa ekonomik kayıplarla Türkiye'ye korkunç ve telafi edilemez bedeller ödetmektedir.

Esasen Anayasa'nın çeşitli maddeleri, devletin insanı ve doğayı koruma yükümlülüğünü ortaya koymaktadır. En belirgin düzenlemeler anılmak gerekirse; Anayasa'nın 17. maddesinin 1. fıkrası uyarınca "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*", 56. maddesinin ilk iki fıkrası uyarınca "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*", 169. maddenin 1. fıkrasının ilk cümlesi uyarınca "*Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır.*" İnsanları, hayvanları ve florayı (afetlere karşı) koruması, devletin anayasal sorumludur.

804/13

Türkiye'nin afetler konusundaki hazırlıksızlığının bir boyutunu da, uluslararası mevzuat alanındaki eksiklikleri oluşturmaktadır. Afetlerin dünya ölçeğinde hazırlanılması ve yönetilmesi gereken bir olgu olması, bunların boyutları itibarıyla uluslararası dayanışmayı çağırması, uluslararası ve bölgesel düzeylerde farklı sözleşme ve anlaşmaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türkiye'yi coğrafi olarak ilgilendirmeyen bölgesel sözleşmeler bir kenara bırakıldığında, afetle mücadele alanında Türkiye'nin taraf olabilecekken olmadığı önemli uluslararası sözleşmeler şunlardır:

- 17 Mart 1992 tarihinde Helsinki'de kabul edilen ve 19 Nisan 2000'de yürürlüğe giren **"Endüstriyel Kazaların Sınır Ötesi Etkileri Sözleşmesi"**,
- 22 Haziran 1993 tarihinde Cenevre'de kabul edilen ve 3 Ocak 1997'de yürürlüğe giren (Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 174 sayılı) **"Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi Sözleşmesi"**,
- 18 Haziran 1998 tarihinde Tampere'de kabul edilen ve 8 Ocak 2005'de yürürlüğe giren **"Afet Etkilerinin Azaltılmasında ve Kurtarma Operasyonlarında Telekomünikasyon Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Tampere Sözleşmesi"**,
- 22 Mayıs 2000 tarihinde Cenevre'de kabul edilen ve 23 Eylül 2001'de yürürlüğe giren **"Sivillerin Korunması Hakkında Yardıma İlişkin Çerçeve Sözleşme"**.

Türkiye'nin taraf olmadığı bu dört Sözleşme'nin afetlerle uluslararası mücadelede önem taşıdıkları açıktır:

- **Endüstriyel Kazaların Sınır Ötesi Etkileri Sözleşmesi'nin** 3. maddesinin birinci fıkrası uyarınca; taraf devletler, ulusal ve uluslar üstü seviyelerde ortaya koyulan gayretleri dikkate alarak, endüstriyel kazaları mümkün olduğu ölçüde engelleyerek, sıklıklarını ve ağırlıklarını azaltarak ve etkilerini hafifleterek, insanları ve çevreyi bu kazalara karşı korumak için uygun düzenlemeleri ihdas ederler ve bu Sözleşme çerçevesinde iş birliği yaparlar. Bu amaçla, önleyici tedbirler, hazırlık tedbirleri ve düzeltim tedbirlerini de içerecek şekilde mücadele tedbirleri uygulanır.

- **Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi Sözleşmesi'nin** 4. maddesi uyarınca; devletlerin, (en yüksek temsil kabiliyetini haiz işveren ve işçi örgütlerine ve etkilenebilecek diğer taraflara da danışmak suretiyle) çalışanların, toplumun ve çevrenin büyük kaza risklerine karşı korunmalarına ilişkin olarak tutarlı bir ulusal politika ortaya koymaları, gerçekleştirmeleri ve bu politikayı periyodik olarak gözden geçirmeleri gerekmektedir. Bu politikanın, büyük kaza riski içeren tesislerde önleyici ve koruyucu tedbirlerle gerçekleştirilmesi ve mümkün olduğu ölçüde, var olan en iyi güvenlik tekniklerine öncelik verilmesi gerekmektedir.

- **Afet Etkilerinin Azaltılmasında ve Kurtarma Operasyonlarında Telekomünikasyon Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Tampere Sözleşmesi'nin** Dibacesi'nde, afetlerin gelişmekte olan ülkeler üzerinde özellikle ağır sonuçlar yarattığı; kurtarma ve insani yardım örgütlerinin görevlerini yerine getirebilmek için güvenilir ve esnek telekomünikasyon kaynaklarına ihtiyaç duydukları; net ve güvenilir bilgilerin etkili ve hızlı dolaşımının insan kaybının ve malların ve çevrenin maruz kaldığı zararların azaltılması bakımından temel önemde olduğu vurgulanmıştır.

80425

- **Sivillerin Korunması Hakkında Yardıma İlişkin Çerçeve Sözleşme'nin** Dibacesi'nde, gerçekleşmiş ve potansiyel afetlere ve diğer acil durumlara karşı gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünün öncelikle devletlere ait olduğu; sivillerin korunmasına ilişkin ulusal kurumların, gitgide artan bir sıklıkla, acil durumlarda müdahale eden tüm birimlerin koordinasyonunu sağlama işlevini de yerine getirmek durumunda oldukları vurgulanmış ve devletler arasında sivillerin korunmasına ilişkin yaklaşım farklılıklarının, bu alandaki uluslararası işbirliğine engel oluşturması riskine işaret edilmiştir.

Anılan dört sözleşme de, Türkiye'nin afetlerle mücadelesinde önemli katkı sağlayacak kapsamdadır.

Bu bağlamda;

- 1) Türkiye'nin, yukarıda anılan Endüstriyel Kazaların Sınır Ötesi Etkileri Sözleşmesi'ne, Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi Sözleşmesi'ne, Afet Etkilerinin Azaltılmasında ve Kurtarma Operasyonlarında Telekomünikasyon Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Tampere Sözleşmesi'ne ve Sivillerin Korunması Hakkında Yardıma İlişkin Çerçeve Sözleşme'ye katılmasına yönelik bir girişim ve/veya hazırlık var mıdır?
- 2) Eğer bu yönde bir hazırlık ya da girişim yoksa, bunun nedenleri (katılmak düşünülmeyen) her bir sözleşme açısından ayrı ayrı nelerdir?
- 3) Eğer anılan sözleşmelere katılmak yönünde güncel bir hazırlık yoksa, bu sözleşmelerin afetlerle mücadelede sağlayabileceği ve katılmama sebebiyle mahrum olunan uluslararası fayda yerine ne gibi telafi edici seçenekler öngörülmüştür?